

УДК 339.5: 634.73 (477)

Т.С.ЯРОШЕВИЧ, А.В.СИРОТЮК

Луцький національний технічний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ РИНКИ ЛОХИНИ

T. YAROSHEVICH, A. SYROTYUK

Lutsk National Technical University

EUROPEAN AND UKRAINIAN MARKETS OF BLUEBERRIES

<https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2022-16-12>

Мета. Огляд сучасного ринку свіжих ягід лохини культивованої в Україні та світі, визначення основних тенденцій та перспектив розвитку.

Методика. Під час проведення досліджень використано аналітичні та статистичні методи обробки даних.

Результати. При дослідженні встановлено, що ринок свіжої ягоди лохини у світі стрімко розвивається протягом останніх 10 років. Основним світовим експортером лохини впродовж останніх років незмінно є Перу. Зростання споживання лохини пояснюється високою біологічною цінністю ягоди, її корисним впливом на здоров'я споживача. Проте встановлено, що як на світовому, так і на європейському рівнях споживання лохини значно відрізняється. Приблизний підрахунок, заснований на обсягах виробництва, імпорту-експорту та джерелах новин, показує, що Європа все ще сильно відстає від США та Канади. Виходячи з поточних оцінок споживання в Сполучених Штатах і Канаді, можна з упевненістю припустити, що в найближчі роки спостерігатиметься подальше розширення ринку лохини в Європі.

Україна у 2021 році займала 26-е місце за рейтингом експорту та 42-е місце за рейтингом імпорту лохини. Європейський та український ринки лохини стрімко розширилися за останні роки. Очікується, що попит і пропозиція продовжуватимуть зростати. Постачальники можуть скористатися високим попитом, але в той же час повинні розраховувати на повільне зниження цін через збільшення доступності лохини в усьому світі.

Основними факторами зростання експорту для українських виробників ягід стали світові тенденції попиту на ягідну продукцію в країнах з високими доходами споживачів; скасування імпорتنних квот до ЄС; державна фінансова підтримка галузі садівництва для створення нових ягідних насаджень, будівництва холодильників, сортувальних ліній. У структурі експорту переважають заморожені ягоди. Більші експортні переваги мають лохина, чорниця, смородина, малина, дикорослі ягоди. Експортують українські ягоди переважно експортуються в країни Європи. Реалізація експортного потенціалу України на ринку ягід повинна здійснюватися шляхом розширення кола експортерів ягід, підвищення якості ягідної продукції шляхом сертифікації, пакування, логістики, формування відповідної експортної інфраструктури. Варто відзначити погано організовану логістику постачання ягоди на європейські ринки. У 2021 році спостерігалось значне погіршення структури

експорту лохини з України. Географія експортних поставок продемонструвала крен у бік непрямого експорту, зокрема, реалізації її у Польщу та Білорусь.

Практична значимість. Проведене дослідження ринку ягід лохини сприятиме покращенню експорту цих ягід на європейський ринок, дасть змогу виробникам визначити переваги української продукції.

Ключові слова: ягоди, лохина, експорт, споживання.

Постановка проблеми. Лохина є відносно новим продуктом для багатьох європейських споживачів. Але сьогодні ця смачна ягода стала майже стандартним продуктом для більшості супермаркетів. Це широке визнання призвело до великих обсягів вирощування і надалі відкриватиме можливості для постачальників лохини. На сучасному ягідному ринку, який стрімко розвивається, експортери та імпортери уважно стежать за пропозицією, попитом і конкуренцією. Європейський ринок лохини стрімко розширився за останні роки. Очікується, що попит і пропозиція продовжуватимуть зростати, хоча ніхто не знає його справжнього потенціалу. Постачальники можуть скористатися високим попитом, але в той же час повинні розраховувати на повільне зниження цін через збільшення доступності лохини в усьому світі. Європейський імпорт чорниці зріс з 45 000 тонн у 2015 році до 113 000 тонн у 2019 році. З 2018 по 2019 рік обсяг імпорту зріс на колосальні 41%. Таке зростання обумовлене різними факторами: прагненням споживача до здорового харчування, висока рентабельність вирощування ягід, придатність ягід до подальшої пробки. Для українських ягідників визначальним фактором стрімкого зростання вирощування є значна перспектива виходу та стабільного закріплення на європейському ринку, за умови дотримання високих показників якості та безпечності ягід.

Аналіз досліджень. Ринок ягід та свіжих плодів є досить добре досліджений як українськими, так і закордонними фахівцями. Зокрема, в Україні цей аспект ринку досліджували такі науковці як Л.Галат [1], Ю. Кернасюк, Г.Савенко. Проте дослідження проблем становлення та функціонування ринку свіжих ягід лохини в аспекті міжнародної торгівлі, просування вітчизняної продукції на європейських ринках відсутні.

Метою даної статті є дослідження ринку ягід лохини з точки зору покращення експорту цих ягід на європейський ринок, визначити переваги української продукції, перспективи зростання ягідництва в нашій державі.

Виклад основного матеріалу досліджень. Основним світовим експортером лохини впродовж останніх років незмінно є Перу у 2021 році сума експорту в цієї країни склала 1,53 мільярди доларів США. Основним

імпортером в 2021 г. стали США з сумою імпорту 1.74 мільярди доларів США. Україна у 2021 році займала 26-е місце за рейтингом експорту та 42-е місце за рейтингом імпорту лохини.

Як на світовому, так і на європейському рівнях споживання лохини значно відрізняється. Приблизний підрахунок, заснований на обсягах виробництва, імпорту-експорту та джерелах новин, показує, що Європа все ще сильно відстає від США та Канади. Виходячи з поточних оцінок споживання в Сполучених Штатах і Канаді, можна з упевненістю припустити, що в найближчі роки спостерігатиметься подальше розширення ринку лохини в Європі.

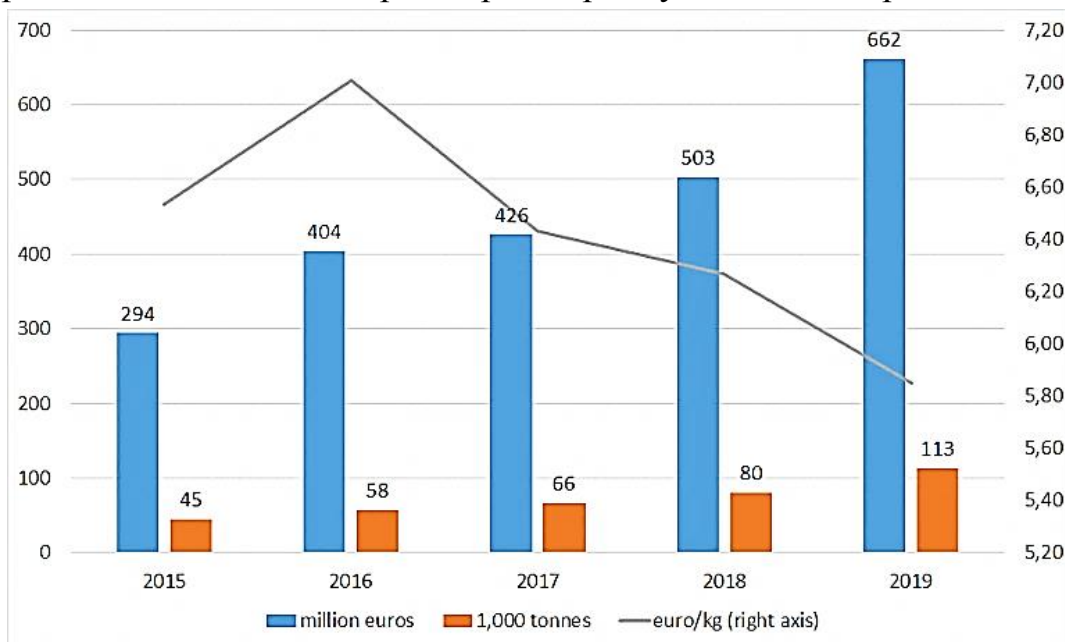

Рис. 1. Динаміка зростання виробництва лохини в країнах ЄС

Сполучене Королівство лідирує в Європі за споживанням у 0,8 кг на душу населення, що більш ніж удвічі перевищує середній показник по Європі. Міжнародна організація чорниці (ІВО) помічає високий попит у північній Європі, наприклад у Великій Британії, але також бачить великі можливості для зростання в таких країнах, як Іспанія, Франція та східна частина Європи.

Таблиця 1. Оцінки річного споживання на душу населення

Найменування країни	Обсяг споживання
Китай	0,0037 кг
Європа	0,2-0,3 кг
Сполучені Штати	1,2-1,5 кг
Канада	2,5-3,5 кг

Відмінності в рівнях споживання вказують на те, що в кількох європейських регіонах все ще є резерв для подальшого розширення. Але як постачальнику важливо не переоцінювати ринок і забезпечити свої продажі постійними покупцями.

Європейський та український ринки лохини стрімко розширились за останні роки. Очікується, що попит і пропозиція продовжуватимуть зростати. Постачальники можуть скористатися високим попитом, але в той же час повинні розраховувати на повільне зниження цін через збільшення доступності лохини в усьому світі.

Імпорт чорниці в Європу зріс з 45 000 тонн у 2015 році до 113 000 тонн у 2019 році. З 2018 по 2019 рік обсяг імпорту зріс на колосальні 41%. Сторона пропозиції шукає межі європейського потенціалу. Це неминуче вплинуло на вартість продукту. Середня торгова ціна на лохину має тенденцію до зниження з 2016 року. Аналіз початку сезону 2022 року зафіксував деяку стабілізацію цін, що пов'язано з незначною інфляцією в країнах ЄС та ростом цін на продукти.

До цього часу швидке зростання імпорту чорниці в Європу могло сприяти більшим обсягам поставок переважно з Чилі, Перу та Марокко. Але нові посадки та виробництво зростають і в Європі: в Іспанії та Польщі, в Україні, Сербії. У 2021 календарному році підсумковий експорт Україною плодів і ягід склав рекордні \$368 млн, на 54% перевищивши показник 2020 року. Згідно актуальних даних, у сезоні 2021/22 наша країна поставила на зовнішні ринки 4,1 тис. т свіжих ягід та інших плодів порівняно з 2,7 тис. т у попередньому сезоні.

Основними факторами зростання експорту для українських виробників ягід стали світові тенденції попиту на ягідну продукцію в країнах з високими доходами споживачів; скасування імпортних квот до ЄС; державна фінансова підтримка галузі садівництва для створення нових ягідних насаджень, будівництва холодильників, сортувальних ліній. У структурі експорту переважають заморожені ягоди. Більші експортні переваги мають лохина, чорниця, смородина, малина, дикорослі ягоди. Експортують українські ягоди переважно експортуються в країни Європи. Реалізація експортного потенціалу України на ринку ягід повинна здійснюватися шляхом розширення кола експортерів ягід, підвищення якості ягідної продукції шляхом сертифікації, пакування, логістики, формування відповідної експортної інфраструктури [1].

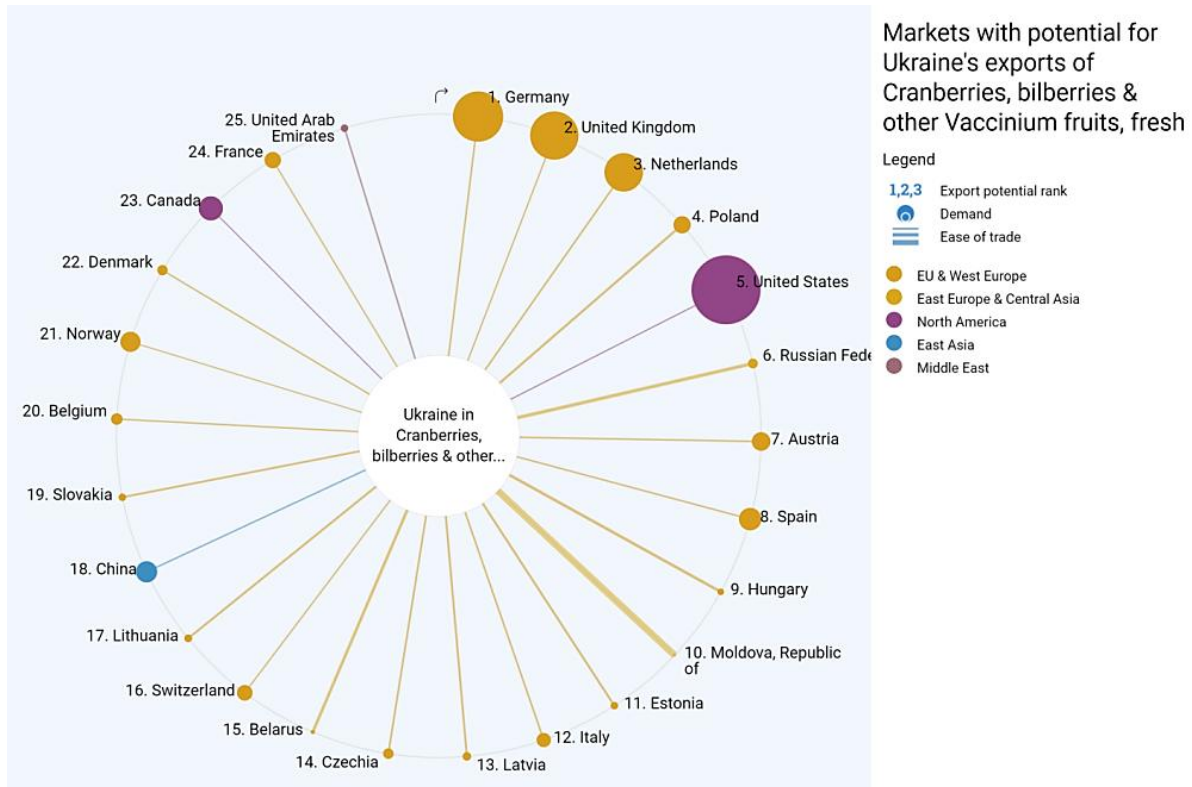

Рис. 1. Експортний потенціал України для товарів позиції 081040 – ягоди лохини

Лохина стала однією з найпопулярніших ягід для проектів вирощування в Україні. Більшість насаджень лохини в Україні закладено в останні роки. Нині посівна площа становить понад 4000 гектарів, а за наступні п'ять років вона збільшиться втричі, кажуть в Асоціації садівників України (УГА). У 2019 році поставки до Європи склали 1,8 тис. тонн, у 2021 році – понад 2,5 тис. тонн. Найбільшими ягідними підприємствами в Україні, які спеціалізуються на вирощуванні лохини: ТОВ «Бетек» (Житомирська область), ТОВ «Блу Беррі» (Закарпатська область), ТОВ «Фемілі Гарден», ТОВ «Волинська ягідка» (Волинська область), ТОВ «Нікдарія» (Житомирська область), ФГ «Грасс Авеню», СВК «Ягідки» (Київська область), група компаній ФГ «Еко-Карпати»/ФГ «Беррі Хілс» (Івано-Франківська область).

Середня ціна у 2021 році зафіксована на рівні 3 євро, а в Польщі — 2,5 євро. Утім, як тільки ціна в Україні знизиться до польського рівня, то буде сенс розширити експорт ягоди в країни ЄС. Поступове зниження котирувань на внутрішньому ринку пов'язане зі зростанням пропозиції. А споживання не може зростати такими ж темпами, як виробництво. У 2023 чи 2024 році обсяги

виробництва перевищать попит і більшість виробників обиратимуть — продавати в Україні, чи експортувати.

Виробництво лохини в Україні перебуває на зародковому етапі і досі не має структури та рівня організації виробників лохини, наприклад, у Чилі. Але українські виробники швидко наздоганяють і мають перевагу близькості до ринку Європейського Союзу. Сьогодні значну частину українського експорту становить заморожена лісова чорниця, призначена для Азії. Україна демонструє хороші показники в замороженому секторі, ставши найбільшим експортером ягід до Китаю в 2020 році.

Таблиця 2. Обсяги експорту ягід лохини за позицією 08104050 у 2021 році

Назва країни	Обсяг в грошовому вимірі	Частка в загальному експорті
Польща	\$ 2.58M	35.81%
Нідерланди	\$ 1.88M	≈ 26.11%
Об'єднане Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	\$ 1.27M	≈ 17.66%
Білорусь	\$ 717.31K	≈ 9.96%
Молдова	\$ 376.13K	≈ 5.22%
Об'єднані Арабські Емірати	\$ 78.15K	≈ 1.08%
Ісландія	\$ 73.31K	≈ 1.02%
Литва	\$ 60.70K	≈ 0.84%
Швейцарія	\$ 57.94K	≈ 0.8%
всього	\$ 7.20M	

У 2021 році загальна вартість українського експорту ягід лохини склала 7.20M USD, обсяг експорту в 2021 р. складає 1.84M метричних тонн.

Варто відзначити погано організовану логістику постачання ягоди на європейські ринки. У 2021 році спостерігалось значне погіршення структури експорту лохини з України. Географія експортних поставок продемонструвала крен у бік непрямого експорту, зокрема, реалізації її у Польщу та Білорусь. Польські ж посередники надалі перепродували ягоду в інші країни ЄС, заробляючи на українській ягоді додаткові кошти. Білорусь, у свою чергу, перепродувала українську лохину на ринок Росії. І ось на ці дві країни припало одразу 65% усього експорту української лохини. Третім найбільшим імпортером української лохини стали Нідерланди — теж великий посередник. Тому понад 70% лохини з України експортувалося до країн-посередників і лише близько однієї третини — до країн-споживачів.

Окрім України, Сербія та інші країни Східної Європи отримують іноземні інвестиції та субсидії, завдяки чому швидко зростає сучасне виробництво лохини за новітніми технологіями, але поки що невелике за обсягом.

Незважаючи на те, що Україна нарощує власне виробництво вона імпортує ягоди для власних потреб. Обсяг імпорту в 2021 р. складає 912,68K метричних тонн.

Таблиця 3. Обсяги імпорту ягід лохини за позицією 08104050 у 2021 році

Назва країни	Обсяг в грошовому вимірі	Частка в загальному експорті
Перу	\$1.03M	25.65%
Іспанія	\$915.84K	22.7%
Нідерланди	\$749.02K	18.56%
Марокко	\$560.82K	13.9%
Чилі	\$366.82K	9.09%
Південна Африка	\$144.36K	3.58%
Польща	\$71.29K	1.77%
Грузія	\$63.36K	1.57%
Білорусь	\$58.12K	1.44%
Аргентина	\$34.72K	0.86%
всього	4.04M USD	

Висновки. Незважаючи на постійно зростаючу пропозицію та нижчі середні ціни, Європа продовжує імпортувати більше лохини з кожним роком. Відповідно до звітності Rabobank, з'являться можливості для поставок з доданою вартістю. Проте попит на високу якість також зростає, тому просто зосередитися на постачанні товарної чорниці може бути недостатньо.

Відповідно до державної програми наступного року в Україні з метою покращення експорту на площі 177 га будуть висаджені ягідники та фруктові сади. Кошти на цю програму виділені міжнародними грандами [2]. Найбільш затребуваними є вирощування лохини, чорниці, яблуневих, грушевих садів, ліщини. Станом на 5 серпня 2022 року в умовах воєнного стану перші 13 грантів на створення або розвиток садівництва, ягідництва та виноградарства у рамках держпрограми «eRobota» знайшли своїх власників в Одеській, Львівській, Івано-Франківській, Волинській, Київській, Чернівецькій та Закарпатській областях. Площі угідь для садівництва заявників варіюються від 1,34 до 25 га, як і суми гранту: від 360 тис. грн до 10 млн грн на одного отримувача. Загальна площа становить 177,39 га на суму 45,8 млн грн. Основна умова для учасників програми – створення робочих місць. Крім того, Програма передбачає співфінансування: від 30 % власних коштів забезпечує її учасник, а

70 % – держава. Цими коштами можна оплатити будь-які витрати, які пов'язані з погодженим проектом висадки насаджень.

Список використаних джерел

1. Галат Л.М. Світовий ринок ягід: сучасні тенденції та перспективи для України. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.76.
2. Angelos Balatsas-Lekkas, Anne Arvola, Heidi Kotilainen, Nicolas Meneses, Kysti Pennanen (2020). Effect of labelling fresh cultivated blueberry products with information about irradiation technologies and related benefits on Finnish, German, and Spanish consumers product acceptancy. *Food Control*. 2020. Volume 118. 107387. doi.org/10.1016/j.foodcont.2020.107387.
3. Massagilla S., Merlino V., Borra D. (2018). Consumer perception of organic blueberry labeling in Italy. *Calitatea, suppl. Quality-Access to Success: Acces la Success*; Bucharest Vol. 19, Iss. S1.
4. Державний захист садівництва та ягідництва. URL: <https://www.agravery.com/uk/posts/show/v-ukraini-budut-zakladeni-novi-sadi-i-agidniki-na-plosi-177-ga> (дата звернення: 11.09.2022).

Reference

1. Galat L.M. The world berry market: modern trends and prospects for Ukraine DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.76.
2. Angelos Balatsas-Lekkas, Anne Arvola, Heidi Kotilainen, Nicolas Meneses, Kysti Pennanen (2020). Effect of labelling fresh cultivated blueberry products with information about irradiation technologies and related benefits on Finnish, German, and Spanish consumers product acceptancy. *Food Control*. 2020. Volume 118. 107387. doi.org/10.1016/j.foodcont.2020.107387.
3. Massagilla S., Merlino V., Borra D. (2018). Consumer perception of organic blueberry labeling in Italy. *Calitatea, suppl. Quality-Access to Success: Acces la Success*; Bucharest Vol. 19, Iss. S1.
4. State protection of horticulture and berry growing URL: <https://www.agravery.com/uk/posts/show/v-ukraini-budut-zakladeni-novi-sadi-i-agidniki-na-plosi-177-ga> (date of application: 11.09.2022).

Goal. Overview of the modern market of fresh blueberry berries cultivated in Ukraine and the world, identification of the main trends and prospects for development.

Method. Analytical and statistical data processing methods were used during the research.

The results. The study found that the market for fresh blueberries in the world has been developing rapidly over the past 10 years. The main world exporter of blueberries in recent years has always been Peru. The increase in blueberry consumption is explained by the high biological value of the berry, its beneficial effect on the consumer's health. However, it has been established that blueberry consumption differs significantly both at the global and European levels. A rough estimate based on production volumes, import-export and news sources shows that Europe is still far behind the US and Canada. Based on current consumption estimates in the United States and

Canada, it is safe to assume that the European blueberry market will expand further in the coming years.

In 2021, Ukraine ranked 26th in terms of exports and 42nd in terms of imports of blueberries. European and Ukrainian blueberry markets have expanded rapidly in recent years. Supply and demand are expected to continue to grow. Suppliers can take advantage of the high demand, but at the same time should expect prices to slowly decrease due to increased availability of blueberries worldwide.

The main factors of export growth for Ukrainian berry producers were global trends in demand for berry products in countries with high consumer incomes; abolition of import quotas to the EU; state financial support to the horticulture industry for the creation of new berry plantations, construction of refrigerators, sorting lines. The export structure is dominated by frozen berries. Blueberries, blueberries, currants, raspberries, and wild berries have greater export advantages. Ukrainian berries are exported mainly to European countries. Realization of Ukraine's export potential on the berry market should be carried out by expanding the circle of berry exporters, improving the quality of berry products through certification, packaging, logistics, and forming the appropriate export infrastructure. It is worth noting the poorly organized logistics of berry supply to European markets. In 2021, a significant deterioration in the structure of blueberry exports from Ukraine was observed. The geography of export deliveries showed a shift towards indirect export, in particular, its implementation in Poland and Belarus.

Practical significance. The conducted market research of blueberry berries will contribute to the improvement of the export of these berries to the European market, will enable producers to determine the advantages of Ukrainian products.

Key words: berries, blueberries, export, consumption.

*Стаття рекомендована до друку доктором технічних наук,
професором ЛНТУ Ткачук В.В.*

Стаття надійшла в редакцію 10.09.2022 р